

UDRUŽENJE ZA RADNO PRAVO I
SOCIJALNO OSIGURANJE SRBIJE
Beograd, Svetozara Markovića 79/I, tel/fax: 011/3615154

ПОРУКЕ XIII САВЕТОВАЊА УДРУЖЕЊА ЗА РАДНО ПРАВО И СОЦИЈАЛНО ОСИГУРАЊЕ СРБИЈЕ

XIII редовно годишње Саветовање Удружења за радно право и социјално осигурање Србије, одржано на Златибору од 7-9. октобра 2010., уз учешће тридесет референата из наше земље, Црне Горе и Републике Српске, било је посвећено остваривању и заштити социјалних права у области индивидуалног и колективног радног права, права социјалног осигурања и права социјалне заштите. После изложених реферата, живе и интересантне дискусије, одговора на више питања наших еманентних судија Апелационог и Врховног касационог суда, учесници саветовања су усвојили следеће поруке:

1. Мада је у току протеклих годину дана у Србији усвојено неколико нових, савремено конципираних закона: Закон о запошљавању и професионалној рехабилитацији особа са инвалидитетом, Закон о спречавању злостављања на раду, Закон о родној равноправности, у чијем конципирању су дали значајан допринос чланови Управе Удружења за радно право и социјално осигурање, тек предстоји ближе сагледавање и оцена ефеката примене ових закона како би се побољшало остваривање и заштита социјалних права, посебно теже запосливих категорија лица. У том погледу се очекује да оснивање и рад Повереника за равноправност допринесе заштити од родне дискриминације, посебно жена. Указано је на потребу очувања терминолошке конзистентности у називима закона, тако да је било примереније да се у називу закона говори о лицима са инвалидитетом (уместо особама са инвалидитетом – физичко лице као субјект права).

Пракса Заштитника грађана, односно знатан број притужби грађана у погледу остваривања, односно повреде социјалних права, показује растући значај мера које предузима Заштитник грађана, мада препоруке заштитника се не уважавају у потребној мери. Ефекте активности Заштитника грађана као институције културе права неопходно је повећати унапређивањем сарадње социјалних партнера, Економско-социјалног савета на републичком и социјално-економским саветима на нивоу локалне самоуправе са Заштитником грађана.

2. У циљу остваривања права на достојанствен рад теже запослових лица неопходно је потражити додатне могућности да се мерама активне политике запошљавања побољша њихов положај на тржишту рада, односно смањи стопа незапослености. Мада је донет савремено конципиран закон и мада су вредни пажње напори које предузима Национална служба за запошљавање у циљу примене закона, наслеђена веома неповољна квалификована структура лица са инвалидитетом тражи одговарајуће мере у циљу реализације концепта инклузивног образовања, а посебно укључивања што већег броја лица у програме професионалне рехабилитације. Од послодаваца се очекује више социјалне одговорности у имплементацији тзв. квотног система и разумном прилагођавању услова рада потребама ових лица.

3. Почетна примена Закона о спречавању злостављања на раду потврдила је постојање проблема узнемиравања и злостављања у нашим условима, као и то да се ефекти Закона могу очекивати само уз неопходну сарадњу социјалних партнера и надлежних државних органа. Заштита узбуњивача коју обезбеђује овај Закон, а делом и Закон о агенцији за борбу против корупције, од значаја је не само за заштиту социјалних права запослених већ и за заштиту јавног интереса, законитост рада послодаваца и сузбијање корупције као озбиљне претње равноправности грађана у остваривању социјалних права.

4. У циљу заштите поштовања приватног живота на раду потребно је у већој мери пратити праксу Европског суда за људска права, праксу Европског комитета за социјална права, како би се јасније одредиле границе субординације у радном односу, што начеже одговарајућа решења при доношењу аутономних општинских аката код послодавца (колективних уговорних о раду, правилника о раду као супсидијерног општег аката). Кодекси понашања у јавном сектору су важан инструмент

за заштиту приватног живота на раду, али се показује да доношење кодекса понашања у приватном сектору, а да при тим није закључен колективни уговор код послодавца, не ретко води повреди прекорачењу граница субординације, односно повреди приватности запослених на местима рада.

5. И поред хармонизованог законодавства о заштити здравља и безбедности на раду, побољшања у погледу процене ризика и превенција несрећа на раду, још увек је број несрећа на раду и повреда на раду забрињавајуће висок. Потребно је размотрити питање доношења посебног закона о осигурању повреда на раду, што би водило одређеним променама концепцијске природе у Закон о пензијском и инвалидском осигурању и Закон о здравственом осигурању, али би довело запослене у вероватно повољнији положај у случају наступања овог социјалног ризика.

6. Позитивно су оцењени реформски процеси при доношењу новог Закона о инспекцији рада и Закона о управној инспекцији. Нове надлежности управне инспекције утврђене сетом закона које уређују социјална права државних службеника налажу и одговарајуће услове за рад инспекције, повећање броја инспектора, што је и порука која се односи и на инспекцију рада.

7. У погледу остваривања и заштите колективних права запослених и послодавца позитивно су оцењене измене и допуне Закона о мирном решавању радних спорова којим се шири делокруг Агенције како у решавању индивидуалних, тако и колективних радних спорова. Константована је охрабрајућа сарадња агенција за мирно решавање радних спорова Србије, Црне Горе и Републике Српске. Имајући у виду кризу социјалног дијалога, нарочито у приватном сектору, посебно на гранском нивоу, препоручује се агенцијама да настоје да афирмишу своје активности и у поступку преговарања ради закључивања колективних уговора, што би олакшало касније проширење дејства колективних уговора (одлуком министра рада).

8. Неопходно је доношење новог Закона о штрајку, имајући у виду да поједина решења у важећем Закону о штрајку (из 1996. год.) нису у складу са начелима о праву на штрајк Комитета за слободу удруживања МОП-а, нити су у складу са уставним гарантијама права на штрајк.

Изнети су бројни аргументи од значаја за конципирање новог закона, посебно у погледу начина утврђивања делатности и минимум процеса у делатностима од виталног (јавног) значаја. Одсуство специјализације судова за радне спорове утиче и на неуједначену судску праксу и одлуке судова, нарочито у вези са окупљањем учесника у штрајку које нису у складу са међународним радним стандардима.

9. Константован је растући значај праксе Уставног суда у заштити социјалних права, имајући у виду велики број уставних жалби које се односе на повреду социјалних права, укључујући уставне жалбе против одлука Врховног касационог суда. Мада се начелно може поставити питање *de constitutione ferenda* услова за подношење уставних жалби и против одлука највише судске инстанце, досадашња пракса Уставног суда је значајно допринела заштити уставом гарантованих социјалних права.

10. Констатована је потреба да се преиспитају решења у Закону о пензијском и инвалидском осигурању којима је напуштен институт инвалидности друге категорије (делимични трајни губитак радне способности), пошто је ова категорија инвалидности стандардно решење у упоредном праву социјалног осигурања (сигурности), које омогућује остваривање уставом гарантованаог права на рад са преосталом радном способношћу. Разлозима финансијске одрживости система пензијског и инвалидског осигурања могу се бранити решења у погледу нивоа остваривања права, али не и укидање института инвалидности друге категорије и права која се остварују по основу инвалидског осигурања и по основу Закона о раду (право на рад са преосталом радном способношћу).

11. Доследна примена билатералних уговора у области социјалног осигурања закључених између Србије и држава са подручја бивше СФРЈ од битног је значаја за остваривање права у стицању и стечених права по основу пензијског и инвалидског осигурања.

12. Потребно је изменама Закона о пензијском и инвалидском осигурању изједначити ванбрачне партнере и супружнике у погледу стицања права на породичну пензију.